

VLÁDY LŽI

(O vlastenectví)

III. kapitola

Vlastenectví jako cit výlučné lásky k vlastnímu národu a jako učení o zmužilé oběti klidu, jmění a dokonce života, aby člověk chránil slabé od pobití a násilí nepřátel, — bylo nejvyšší ideou tehdy, když každý národ měl za možné a správné, aby pro blaho a moc pobíjel a olupoval lidi druhého národa; ale již před 2000 lety nejvyšší představitelé moudrosti lidské začali si uvědomovati nejvyšší ideu bratrství lidí, a idea tato, stále víc a více uvědomovaná, za naší doby se uskutečnila nejrozmanitějším způsobem. Díky usnadnění prostředků dopravních, spojení průmyslového, obchodního, uměleckého, vědeckého lidé naší doby jsou tak spojeni mezi sebou, že nebezpečí, aby se podmanili, vraždili, znásilňovali sousední národové, již úplně zmizelo, a všichni národové (národové, ale nikoli vlády) žijí mezi sebou v klidných, navzájem výhodných přátelských stycích obchodních, průmyslových, duchových, kteréž rušiti nemají ani příčiny, ani potřeby. A proto zdálo by se, přežilý cit vlastenecký měl by se jako zbytečný a neslučitelný s uvědoměným bratrstvím lidí rozličných národností stále víc a více odstraňovati a zcela zmizeti. A zatím děje se opak: škodlivý a přežilý cit tento nejen

dále existuje, nýbrž stále víc a více se rozněcuje.

Národové bez všelikého rozumného důvodu, proti svému poznání, proti svým zájmům nejen souhlasí s vládami, napadají-li jiné národy a uchvacují-li cizí majetek a hájí násilím to, co je již uchvácano, nýbrž sami žádají tohoto zabírání a hájení, těší se z něho, pyšní se jím. Malé porobené národnosti, které se dostaly pod vládu velkých států, Poláci, Irové, Češi, Finové, Arméni, reagující proti vlastenectví podmanitelů, které je utlačuje, tak se nakazily u národností, utlačujících je, tím přežilým, nepotřebným nyní, nesmyslným a škodlivým citem vlasteneckým, že všechna jejich činnost je soustředěna v něm a že sami trpíce vlastenectvím silných národů, jsou hotovi udělati jiným národnostem ze stejného vlastenectví totéž, co dělají a dělaly národnosti, které je pokořily.

Pochází to z toho, že vládnoucí třídy (rozumíme-li tím nejen vlády s jejich úředníky, nýbrž i všechny třídy, jež mají výjimečně výhodné postavení: kapitalisty, většinu umělcův, učencův), mohou udržovati své výjimečně výhodné postavení — u poměru k postavení lidových mas — jen díky státnímu zřízení, které jest udržováno vlastenectvím. Majíce pak ve svých rukou nejmocnější prostředky, jimiž mohou působiti na lid, vždycky trvale udržují v sobě i jiných vlastenecké city, tím spíše, poněvadž tato moc nejvíce odměňuje city, které podporují státní moc.

Každý úředník tím horlivěji slouží, čím větší jest vlastenec; právě tak voják může udělati kariéru jen ve válce, kterou způsobuje vlastenectví.

Vlastenectví a následky jeho, války, zaopatřují ohromné příjmy novinářům a výhody většině obchodníků. Každý spisovatel, učitel, profesor tím více zabezpečuje své postavení, čím více bude hlásati

vlastenectví. Každý císař, král tím větší dobývá slávy, čím více jest oddán vlastenectví.

V rukou vládnoucích tříd jest vojsko, peníze, škola, náboženství, tisk. Ve školách rozněcují v dětech vlastenectví dějinami, líčíce vlastní národ jako nejlepší ze všech národů a vždycky správně jednající; v dospělých rozněcují tentýž cit podívanou, slavnostmi, pomníky, vlasteneckým, lživým tiskem; hlavně však rozněcují vlastenectví tím, že páchajíce všeliké nespravedlnosti a ukrutnosti proti jiným národům, vzbuzují v nich nepřátelství k svému národu a potom tohoto nepřátelství užívají, aby roznítili je i ve svém národě.

Rozněcování tohoto hrozného citu vlasteneckého v evropských národech stále stoupalo, za naší doby dostoupilo posledního stupně, a dále již není kam jíti.

VI. kapitola

Vskutku, co jsou za naší doby vlády, bez nichžto se lidem zdá nemožno existovati?

Byla-li doba, kdy vlády byly nutny a byly menší zlo než to, které vzcházelo z neochráněnosti proti organizovaným sousedům, tedy nyní vlády staly se nepotřebnými a mnohem větším zlem, než vše to, čím straší své národy.

Vlády nejen vojenské, nýbrž vlády vůbec mohly by býti neřku užitečny, ale aspoň neškodny jen v tom případě, kdyby se skládaly z nehříšných, svatých lidí, jak předpokládají Číňané. Ale vždyť vlády již pro

svou činnost, která záleží v páčání násilí, vždycky jsou složeny ze živlů, které jsou protilehlé svatosti, z nejdrzejších, nejhrubších a nejzkaženějších lidí.

Každá vláda proto, a tím více vláda, jíž se ponechává vojenská moc, jest hrozná instituce, nejnebezpečnější ve světě.

Vláda v nejširším smyslu, zahrnujíc v ni kapitalisty i tisk, není než taková organizace, při níž většina lidí jest v moci menšiny, která stojí nad nimi; tato menšina pak se podrobuje moci ještě menší části a ta ještě menší atd., až dojdeme nakonec k několika lidem nebo jedinému člověku, kteří vojenským násilím dostávají moc nade všemi ostatními. Tedy celá ta instituce jest podobna kuželi, jehož všechny části jsou v moci těch osob nebo té osoby, která jest na jeho vrcholu.

Vrchol tohoto kužele však uchvacují ti lidé nebo ten člověk, který jest chytřejší, drzejší a nesevdomitější než druzí nebo nahodilý následník těch, kteří jsou drzejší a nesevdomitější.

Nyní Boris Godunov, zítra Řehoř Otrěpěv, nyní smilná Kateřina, která udávila se svými milci muže, zítra Pugačev, pozitří šílený Pavel, Mikuláš, Alexandr III.

Nyní Napoleon, zítra Bourbon nebo Orlean, Boulanger nebo četa panamistů; nyní Gladstone, zítra Salisbury, Chamberlain, Rhodes.

A takovým vládám nechávají plnou moc nejen nad majetkem, životem, nýbrž i nad duchovým a mravním vývojem, nad výchovou, náboženským vedením všech lidí.

Lidé si zhotovují takový strašný stroj moci dovolující, aby uchvátil tuto moc kdokoliv (a lze s plnou důvěrou očekávat, že ji uchvátil člověk mravně

bídný), otrocky se podrobují a diví se, že jest jim zle. Bojí se podkopů, anarchistů, ale nebojí se této hrozné instituce, která jim každou chvíli hrozí největšími mukami.

Lidé shledali, že jest jim užitečno svázati se, jak dělají hájící se Čerkesové, aby se ubránili nepřátelům. Ale nebezpečí není, a lidé stále se svazují.

Pečlivě se sváží tak, aby jeden člověk mohl s nimi všemi dělati, čeho se mu zachce; potom konec provazu, který je svazuje, pouštějí, aby se klátil, a dopouštějí, aby první ničema nebo hlupák uchvátil jej a dělal s nimi vše, čeho jest třeba.

Což pak nedělají totéž národové podrobující se, ustanovující a udržující vládu organizovanou s vojenskou mocí?

VIII. kapitola

»Ale co přijde, nebude-li vlád?« říkají obyčejně.

Nic nepřijde; bude jen to, že bude odstraněno, co bylo dávno již nepotřebné a proto zbytečné a špatné; odstraněn bude ten orgán který stav se nepotřebným, stal se škodlivým.

»Ale nebude-li vlád, lidé budou se navzájem znásilňovati a vražditi,« říkají obyčejně.

Proč? Proč odklizení té organizace, jež vznikla z násilí a podle tradice byla předávána od pokolení k pokolení, aby prováděla násilí, proč odklizení takové organizace, která pozbyla užitku, způsobí, že lidé se budou znásilňovati a vražditi navzájem? Zdálo by se naopak, že odklizení orgánu násilí způsobí, že lidé se

přestanou znásilňovati a vražditi navzájem.

Nyní jsou lidé speciálně vychováváni, připravováni na to, aby vraždili a znásilňovali druhé lidi, — lidé, jimžto se přiznává právo znásilňovati a kteří mají prospěch z organizace, utvořené za tím účelem; a takové znásilňování a vraždění lidí pokládají za dobrý a mužný čin. Potom však lidé nebudou k tomu vychováváni, nikdo nebude míti práva znásilňovati jiné, nebude organizace násilí, a jak je to přirozené lidem naší doby, násilí a vražda budou vždy a pro všechny pokládány za špatnou věc.

Budou-li se však i po odklizení vlád dítí násilnosti, tedy patrně budou menší než ty, které se dějí nyní, když jsou speciálně pro páchání násilí vytvořeny organizace a poměry, při nichž se násilnosti a vraždy uznávají za čin dobrý a užitečný.

Odklizením vlád se jen odstraní zbytečná organizace násilí, jež přechází podle tradice, a ospravedlnění její.

»Nebude zákonův, majetku, soudů, policie ani vzdělání lidu,« říkají obyčejně, úmyslně směřující násilnosti vlády s rozličnými činnostmi společenskými.

Odklizení organizace vládní, která byla zřízena, aby páchala násilí na lidech, vůbec nemá za následek odstranění toho, co jest rozumného a dobrého, a proto nenásilnického v zákonech, soudu, vlastnictví, policejní ochraně, finančních zřízeních, lidovém vzdělání. Naopak, odklizení hrubé moci vládní, jejímž cílem je zachovávat jen sebe, přispěje k rozumnější a spravedlivější společenské organizaci, jež nepotřebuje násilí. Soud, veřejné záležitosti i vzdělání, vše to zůstane tou měrou, pokud toho potřebují lidé, národové, a takovou formou, která nebude skrývat v sobě zlo, sloučené s nynější vládní organizací; bude odklizeno

jen to, co bylo špatné a překáželo svobodnému projevu vůle národů.

Ale i připustíme-li, že při odstranění vlády vzniknou bouře a vnitřní srážky, tedy i pak stav národů byl by lepší, než jest nyní. Stav národů jest nyní takový, že zhoršení jeho je si těžko pomyslití. Lid je zcela na mizině a úpadek nezbytně musí vzrůstati. Všichni mužové stávají se vojenskými otroky a každou chvíli musí čekati rozkaz, aby šli vraždit a dát se vražditi. Čeho máme ještě očekávati? Že vysátí národové budou vymírati hladem? To již začíná v Rusku, Itálii a Indii. Neb aby kromě mužů vzali na vojnu i ženy? V Transwaalu i to již začíná.

Tedy i kdyby vskutku odklizení vlád znamenalo anarchii v záporném, nepořádném smyslu slova (čehož vůbec neznamená), ani potom nepořádky anarchie nemohly by býti horší než ten stav, do něhož vlády již přivedly své národy a k němuž je vedou.

A proto musí býti užitečno lidem zprostiti se vlastenectví a odkliditi despotismus vládní, který se na něm zakládá.